

edu SCIENCE

Program nauczania geografii „EDUSCIENCE bliżej świata i ludzi”. Zakres podstawowy.

IV etap edukacyjny

Magdalena Jankun

Realizowany przedmiot: geografia

Cele

- **Zakres podstawowy:** Wykorzystanie różnych źródeł informacji do analizy i prezentowania współczesnych problemów przyrodniczych, gospodarczych, społecznych, kulturowych i politycznych.
- **Zakres podstawowy:** Formułowanie i weryfikowanie hipotez dotyczących problemów współczesnego świata.
- **Zakres podstawowy:** Rozumienie relacji człowiek-przyroda-społeczeństwo w skali globalnej i regionalnej.
- kształtowanie w uczniach przekonania, że podstawą współczesnych nauk przyrodniczych, w tym geografii jest umiejętne stosowanie wiedzy w praktyce, w życiu codziennym,
- korzystanie z nowoczesnych technologii informacyjno- komunikacyjnych w tym z zasobów platformy EDUSCIENCE oraz portalu www.eduscience.pl w celu przetwarzania i prezentowania informacji,
- orientowanie się w przestrzeni geograficznej, całościowy odbiór otaczającej ucznia rzeczywistości,
- przedstawienie i interpretacja tematyki geograficznej za pomocą różnych form przekazu: połączenia on-line ze stacjami badawczymi np.: na Spitsbergenie, zdjęcia satelitarne, fotografie, techniki multimedialne, schematy, rysunki które składają się na zasoby EDUSCIENCE,
- posługiwanie się rocznikiem statystycznym i innymi tekstami źródłowymi,
- przewidywanie następstw w czasie i przestrzeni wynikających z naruszenia równowagi w środowisku przyrodniczym,
- rozwijanie aktywności poznawczej uczniów dzięki wykorzystaniu różnych środków dydaktycznych oraz narzędzi platformy EDUSCIENCE,
- kształtowanie łatwości wypowiedzi uczniów poprzez stosowanie
- różnorodnych metod aktywnych i aktywizujących, wykorzystanie metod Colina Rose'a,
- rozwijanie zainteresowania geografią, jako nauką przydatną w życiu.

Treści

Treść	Rok realizacji	Zasoby
Zakres podstawowy	I	
Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata. Uczeń:	I	Największe miasta i zespoły miejskie. /lesson_elements/20298 Rozmieszczenie ludności na świecie /lesson_elements/20340 Rozmieszczenie ludności na świecie /lesson_elements/28542
wyróżnia i charakteryzuje obszary o optymalnych i trudnych warunkach do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej; formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie;	I	Wzrost liczby ludności świata /lesson_elements/26551 Prognoza liczby ludności świata /lesson_elements/22153
charakteryzuje główne procesy demograficzne (fazy przejścia demograficznego i przejścia epidemiologicznego) na przykładzie całego świata i poszczególnych kontynentów;	I	
klasyfikuje migracje, podaje ich przyczyny i ocenia skutki tego zjawiska; charakteryzuje współczesne kierunki emigracji Polaków i czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych państw dla imigrantów;	I	Migracje ludności /lesson_elements/17297 Migracje ludności na świecie /lesson_elements/28474
wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie; opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy;	I	Urbanizacja /lesson_elements/29734 Urbanizacja /lesson_elements/29733 Ludność i urbanizacja Afryki. /lesson_elements/32760 Urbanizacja /lesson_elements/34121
identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata (np. poznaje przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego, problemów komunikacyjnych);	I	Wzrost liczby ludności świata /lesson_elements/26551
wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społecznego i		

gospodarczego (np. wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w państwach Azji Południowo-Wschodniej).	I	
Zróżnicowanie gospodarcze świata. Uczeń:	I	Zróżnicowanie społeczno - gospodarcze państw świata. /lesson_elements/24323
klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników rozwoju społecznego i gospodarczego; wyróżnia regiony bogate i biedne (bogatą Północ i biedne Południe) i podaje przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata;	I	Uwarunkowania nierównomiernego rozdziału żywności. /lesson_elements/27557
ocenia i projektuje różne formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych państwom i regionom dotkniętym kryzysem (klęskami ekologicznymi, wojnami, głodem);	I	organizacje międzynarodowe /lesson_elements/27092
opisuje główne obszary upraw i chowu zwierząt na świecie, wyjaśnia ich zróżnicowanie przestrzenne;	I	Czynniki rozwoju rolnictwa na świecie /lesson_elements/35028 Uprawy roślin GMO - zadanie domowe /lesson_elements/26820 Główne rośliny uprawne /lesson_elements/21621
wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie (uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczne i polityczne, mechanizmy wpływające na nierównomierny rozdział żywności w skali globalnej);	I	Marnowanie żywności /lesson_elements/25303 mapa głodu /lesson_elements/24807 Czy wiesz że... /lesson_elements/1721
opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na wybranych przykładach (np. w Unii Europejskiej, w regionach turystycznych w państwach rozwijających się); potrafi wyjaśnić szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców poszczególnych regionów, wynikające z procesów przemian zachodzących na terenach wiejskich;	I	Kraje Unii Europejskiej /lesson_elements/5804 Unia Europejska /lesson_elements/34277
charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku procesów wylesiania i zalesiania) i podaje przykłady gospodarowania zasobami leśnymi (pozytywne i negatywne);	I	Leśnictwo i gospodarka morska. /lesson_elements/22650
charakteryzuje cechy gospodarki morskiej i podaje przykłady wykorzystania oceanu światowego oraz zagrożeń wynikających ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich;	I	Leśnictwo i gospodarka morska. /lesson_elements/22650 Eksploatacja gospodarcza mórz i oceanów /lesson_elements/5122

<p>charakteryzuje i ocenia zróżnicowanie i zmiany struktury wykorzystania surowców energetycznych na świecie; dokonuje oceny zjawiska uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych, potrafi wyjaśnić twierdzenie „ropa rządzi światem”;</p>	I	<p>Materiał do zajęć "Stara walizka, list z zaświatów oraz zastosowanie i produkcja ropy naftowej" /lesson_elements/22276</p> <p>Karta zadań dotycząca lekcji o ropie naftowej /lesson_elements/22273</p>
<p>wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej, wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii informacyjno- komunikacyjnych;</p>	I	<p>Mocne i słabe strony życia w wielkim mieście. /lesson_elements/3195</p>
<p>przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii i podaje przykłady jego lokalizacji na świecie; poznaje nowe funkcje ośrodków przemysłowych i nowe formy przestrzenne – technopolie, klastry i dystrykty przemysłowe;</p>	I	
<p>charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowywane turystycznie na świecie; wyjaśnia, dlaczego zmieniają się kierunki wyjazdów turystycznych Polaków; identyfikuje skutki rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego;</p>	I	<p>Walory turystyczne Południowej Europy /lesson_elements/29381</p> <p>Walory turystyczne Europy Południowej, prezentacja1 /lesson_elements/29666</p>
<p>ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym;</p>	I	
<p>wyjaśnia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów; wskazuje przykłady lokalizacji nowoczesnych terminali i ich rolę w rozwoju regionów;</p>	I	
<p>podaje przykłady procesów globalizacji i ich wpływu na rozwój regionalny i lokalny;</p>	I	<p>globalizacja /lesson_elements/15096</p> <p>Globalizacja /lesson_elements/22431</p> <p>Procesy globalizacji /lesson_elements/16178</p>
<p>wyjaśnia współczesne zmiany na mapie politycznej świata;</p>	I	<p>Mapa polityczna świata /lesson_elements/13913</p> <p>Podział polityczny wód morskich. /lesson_elements/30949</p>
<p>wyjaśnia na wybranych przykładach (w skali lokalnej, regionalnej i globalnej) przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne.</p>	I	
<p>Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój. Uczeń:</p>	I	

formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych; potrafi przewidzieć przyrodnicze i pozaprzyrodnicze przyczyny i skutki zakłóceń równowagi ekologicznej;	I	Zasoby przyrody /lesson_elements/29470
charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie i określa przyczyny tego zróżnicowania (w tym zanieczyszczenia wód); przedstawia projekty rozwiązań stosowanych w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych;	I	
rozdziela przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (ocieplenia globalnego) i ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające temu zjawisku;	I	Przyczyny i skutki globalnego ocieplenia klimatu /lesson_elements/3957
wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata do głodu i ubóstwa;	I	O problemach związanych z degradacją gleb. /lesson_elements/21379 mapa głodu /lesson_elements/24807
wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek-środowisko przyrodnicze (rozszerzanie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska).	I	

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu

Program nauczania geografii na IV etapie edukacyjnym w zakresie podstawowym przewidziany jest na realizację w ramach 30 godzin. Nauczyciel w trakcie realizacji treści z podstawy programowej powinien pamiętać o właściwym zagospodarowaniu czasu w całym roku szkolnym, tak by nie zabrakło lekcji dotyczących powtórzenia materiału czy godzinnych prac klasowych/sprawdzianów. Zajęcia dotyczące powtórzenia materiału powinny być ukierunkowane na zespołową pracę młodzieży. Taka lekcja ma wówczas sens. Uczniowie "wynoszą" z niej wiele, wypracowując pewien obszar, który we właściwy sposób porządkuje wiedzę. Uważam, że błędem jest, kiedy nauczyciel taką lekcję wykorzystuje na formę odpytywania uczniów i oceniania ich wiedzy i umiejętności. Na tym etapie edukacyjnym nauczyciel powinien stosować bezwzględnie na wszystkich zajęciach różnorodne metody aktywizujące. Metodę wykładu stosować w minimalnym stopniu wykorzystując jako część wprowadzającą do zagadnień. Uczniowie powinni jak najwięcej działań wykonywać: wyszukiwać, wskazywać, selekcjonować, obliczać w myśl powiedzenia „usłyszał – zapomniał, zobaczył – zrozumiał, zrobił – zapamiętał”. Nauczyciele powinni kierować się własną intuicją w doborze metod mając na uwadze młodzież z którą pracują. Powinni stosować takie metody, które przyczynią się do kształtowania umiejętności kluczowych takich jak współpraca w zespole. Organizując zajęcia z wykorzystaniem metody pracy w grupach, nauczyciel powinien dokładnie poinformować uczniów na lekcji poprzedzającej czego będzie od nich oczekiwał.

Program oparty jest na innowacyjnych metodach i technologiach EDUSCIENCE, dzięki którym nauczyciel może wykorzystywać w pracy z młodzieżą zasoby edukacyjne znajdujące się na platformie. Ma możliwość uatrakcyjnienia zajęć filmami, animacjami, zdjęciami, które są bardzo ważnym środkiem przekazu. Może na lekcji połączyć się bezpośrednio z metodykami pełniącymi dyżur na platformie, oraz z ciekawymi ludźmi, z osobami osiągającymi sukcesy na skalę krajową i międzynarodową. Jest to bardzo ciekawa forma na tym etapie edukacyjnym, dająca ogrom możliwości. Nauczyciel może również zorganizować zajęcia lekcyjne on-line w obserwatoriach w: Książu, Raciborzu, Ojcowie, Belsku, Borówcu, Świdrze oraz w Muzeum Geologicznym w Krakowie. Nauczyciel może uczestniczyć z klasą w bezpośrednich transmisjach satelitarnych ze Stacji Polarnej na Spitsbergenie. Narzędzia EDUSCIENCE są ogromną szansą dla szkół by zmienić sposób postrzegania świata i szkoły przez uczniów i rodziców.

Treści merytoryczne zawarte w programie są zgodne z Podstawą programową

kształcenia ogólnego w zakresie nauczania geografii na IV etapie edukacyjnym według Rozporządzenia MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Treści opracowane w programie można wzbogacić korzystając z oferty platformy EDUSCIENCE, na której znajduje się wiele ciekawych pomocy, które uatrakcyjnają zajęcia. Od możliwości skorzystania z lekcji on-line, połączenia się z dydaktykami o różnych specjalizacjach, bezpośredniego połączenia ze stacją badawczą na Spitsbergenie oraz korzystanie z filmików, animacji, gier i schematów, które mają wpływ na pozytywny odbiór lekcji przez młodzież.

Głównym celem tego programu jest poznanie i zrozumienie zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym, zdobycie wiedzy o warunkach przyrodniczych, w których żyje i gospodaruje człowiek, o wzajemnych relacjach jakie zachodzą między przyrodą, człowiekiem i gospodarką. Uczeń czerpie wiedzę geograficzną nie tylko z podręcznika, ale również w dużym stopniu z narzędzi i zasobów EDUSCIENCE, które stwarzają szeroki wachlarz możliwości dla nauczyciela i ucznia. Proponowany program nastawiony jest na samodzielność ucznia w dochodzeniu do wiedzy, sytuuje ucznia na pozycji badacza. Program kładzie nacisk na różnorodne metody aktywizujące, nastawiony jest na pracę zespołową.

Poniżej przedstawione zostaną metody aktywizujące uczniów przygotowane przez światowej sławy eksperta w dziedzinie uczenia się, Colina Rose'a. Metody te polecane są do wykorzystania na lekcjach geografii na IV etapie edukacyjnym.

- **Wyniki uczenia się. Pokaż im, czego oczekujesz!**

Kiedy otrzymujesz od któregoś z uczniów pracę, która jest właśnie taka, na jakiej ci zależy, zeskanuj ją do komputera i wyświetl na tablicy multimedialnej. Zaznacz dokładnie miejsca dowodzące, że praca jest naprawdę dobra. Wielu uczniów często nie wie, jak powinna wyglądać praca na dobrym poziomie. Muszą zobaczyć cel.

Dlatego tak ważne jest bycie konkretnym i dokładnym, gdy mówimy o naszych oczekiwaniach względem prac domowych. To sprawdza się naprawdę dobrze.

- Czego nauczymy się na dzisiejszej lekcji?

np. Nauczymy się definiować pozytywne i negatywne skutki migracji.

np. Nauczymy się, jak zaplanować i przeprowadzić eksperyment.

- W jaki sposób mogę udowodnić, że wiem, albo potrafię to wykonać?

Umiem wyjaśnić, dlaczego paliwo kopalne powstaje ze związków organicznych.

W Anglii dla pokazania, jakie kryterium nauczyciel zastosuje, oceniając kolejne prace domowe, wykorzystujemy akronim USŻ oraz TCST:

USŻ oznacza Uczę Się, Żeby ....

TCST oznacza To, Czego Szukam, To .....

Jeśli stosuje się je dostatecznie często, uczniowie zaczynają się przyzwyczajać do kojarzenia uczenia się z celami, dla których się uczą, i wówczas mogą rozpocząć ocenianie własnej nauki. W ten sposób nie tylko kształtujemy samodzielnych uczniów, jakich chcemy widzieć na naszych lekcjach, ale również uczniów, którzy czują się bezpiecznie, ponieważ wiedzą, czego się od nich oczekuje.

To wszystko jest częścią naszego całościowego celu, czyli sprawienia, by proces uczenia stał się dostrzegalny i kontrolowany.

- **Ocenianie własnej pracy**

Ocena nauki wiąże się zazwyczaj ze stawianiem stopnia. Stawiamy stopień zgodnie z przyjętymi standardami, patrząc na to, co zostało zrobione. Ocena wystawiona za uczenie się jest czymś zupełnie innym – sięga w przyszłość. Wyrażasz opinię bezpośrednio na temat pisemnej pracy ucznia – wyjaśniając, w jaki sposób oraz w którym miejscu pracę można udoskonalić.

W pewnej klasie, w której prowadziłem zajęcia, jedna z nauczycielek na początku semestru oznajmiła, że z jej przedmiotu wszyscy uczniowie już mają piątki. Ocena ulegnie zmianie, jeśli oddadzą prace ocenione na mniej niż pięć. W przypadku większości uczniów sytuacja nabrała akcentów dramatycznych. Zdarzało się, że prosili o danie im więcej czasu na skończenie pracy. „Wiem, że mogę napisać jeszcze lepiej!”.

Regularnie nakłaniamy uczniów, aby oceniali własne prace, już nawet w szkole podstawowej. Ponieważ dzielimy się kryteriami określającymi pracę dobrze wykonaną, zachęcamy uczniów do współpracy w ramach „partnerstwa w uczeniu się”. Nie tylko będą mogli oceniać nawzajem swoje prace, ale również komentować pozytywnie elementy, które ich zdaniem można udoskonalić. To jest właśnie przykład czynnego zaangażowania!

Kiedy nauczyciel poświęca czas i wysiłek na napisanie komentarza czy też porady na temat pracy domowej ze wskazówkami, jak można ją udoskonalić, ważne jest, aby uczniowie rzeczywiście wprowadzali

udoskonalenia. Można na przykład wstrzymać wystawienie oceny z kolejnej pracy, dopóki uczeń nie wprowadzi zmian w ocenionym już zadaniu.

Opinia

Ważne, by wykorzystać czas na wychwytywanie problemów, zanim uczniowie nabiorą złych nawyków w uczeniu się. Stąd istotne jest regularne opiniowanie ich pracy – zarówno tego, co robią dobrze, jak i tego, co mogliby jeszcze poprawić.

Opiniowanie powinno być całkowicie skoncentrowane na pracy, nie na osobie ucznia. Tak więc: „Zdaje się, że w tym miejscu pojawia się problem” jest lepsze niż „Widać, że się z tym zmagasz”.

Taki komentarz może składać się z trzech etapów i może wyglądać mniej więcej tak:

- Komentarz pozytywny:

„Podobało mi się/Doceniam przykłady oraz zakończenie... „

- Konkretna porada, jak coś poprawić:

„Gdybyś rozwinął myśl o tym, dlaczego tarcie spowalnia otwieranie spadochronu...”

- Odniesienie do celów/założenia, jakie stawialiście sobie przed napisaniem pracy:

„Uzgodniliśmy, że chcemy nauczyć się, jak dwie siły działają na siebie nawzajem!”

Jeśli – co jest prawdą – ośrodek emocjonalny mózgu stanowi furtkę do uczenia się i pamięci, wówczas najgorszą rzeczą, jakiej mógłby dopuścić się nauczyciel, byłoby upokorzenie ucznia, zawstydzenie go przed rówieśnikami czy zlekceważenie go. Z drugiej strony, to właśnie czas poświęcony na budowanie pewności siebie ucznia przynosi owoc w postaci motywacji.

• Określanie celów

Jedną z kilku cech, które wyróżniają szkoły odnotowujące znaczną poprawę osiągniętych wyników na tle innych, jest upewnianie się, że uczniowie określają indywidualne i jednocześnie ambitne cele. Następnie zaś pilnowanie, by kontrolowali postęp na drodze do ich osiągnięcia.

Istnieje o wiele większe prawdopodobieństwo osiągnięcia celów, jeśli spisujemy je na kartce papieru bądź powiemy o nich komuś innemu – czy chodzi o zredukowanie wagi, kiedy jesteś dorosły, czy dostanie dobrego stopnia bądź

przepustki, kiedy jesteś uczniem.

Poproś więc uczniów, aby zapisali swoje edukacyjne cele na pocztówkach, podpisali je i wręczyli ci, kiedy będą już gotowe. Możesz je później wykorzystać, uznawszy, że mogliby włożyć więcej pracy i starań w poszczególne zadania.

- **Początek, który przykuwa uwagę**

Zawodowi prezenterzy słyszą nieustannie: „Macie tylko jedną szansę na wywarcie pierwszego wrażenia!”. Zajęcia, które zawsze zaczynają się w taki sam sposób, nie inspirują. Kiedy nie możesz realnie stworzyć spektakularnego rozpoczęcia lekcji, warto pomyśleć, jak skupić uwagę uczniów i określić, co oznaczałaby interesująca lekcja. Pamiętaj, mózg uwielbia nowości.

- **Wyszukaj niezwykle zdjęcie w wyszukiwarce Google?**

Tej metody użyliśmy na zajęciach, ucząc o atomach.

Powiedziałem uczniom, że jeżeli jądro atomu miałooby wielkość piłeczki do tenisa stołowego, którą położylibyśmy na środku stadionu piłkarskiego, elektrony buszowałyby na zewnątrz stadionu.

Atom to w głównej mierze przestrzeń.

Fotografia nie musi być tak na prawdę bezpośrednio związana z tym, o czym chcemy mówić. Badaczka procesów edukacyjnych dr Judy Willis zazwyczaj rozpoczyna zajęcia od przedstawienia niezwyklego, zjawiskowego zdjęcia. Rzuca uczniom wyzwanie, by znaleźli powiązanie zdjęcia z tematem lekcji, nim ta się skończy.

Czasami sama nie umie znaleźć elementu łączącego! Twierdzi jednak, że nigdy się nie zawiodła. Uczniowie zawsze wynajdują powiązanie – czasem niezwykle wymyślne i wyszukane.

Willis wychodzi ze słusznego założenia, że jeżeli uczniowie na początku lekcji przedstawia swoje przypuszczenia, ich uwaga przez całe zajęcia będzie skoncentrowana, by sprawdzić, czy mieli rację.

Czasami na początku lekcji możesz pokazać zdjęcie bądź obrazek, który niemal cały jest zakryty karteczkami samoprzylepnymi, a następnie stopniowo w trakcie lekcji odkrywać element po elemencie, prosząc uczniów o odgadnięcie, co może przedstawiać rysunek.

- **Postaw odpowiednie, ale zarazem kontrowersyjne pytanie.**

Na przykład, na lekcji historii o II wojnie światowej zapytaj, czy właściwym posunięciem było zastosowanie bomby atomowej w celu wcześniejszego zakończenia wojny. Pozwól, aby padło kilka krótkich odpowiedzi, a następnie przeprowadź głosowanie. Na koniec lekcji powtórz głosowanie i zobacz, czy

zdanie uczniów uległo zmianie.

- Znajdź film lub wideoklip.

Istnieje specjalna strona internetowa, na której znajdziesz 80 000 wideoklipów, odpowiednich dla każdego przedmiotu i dowolnej grupy wiekowej uczniów.

<http://streaming.discoveryeducation.com/>

- Zaczynij od zagadki.

Możesz pokazać, dajmy na to, szkielet jakiegoś zwierzęcia.

Koń, wąż, chrząszcz, robak. Które z wymienionych w tej grupie istot żywych nie pasują do reszty i dlaczego?

Niech w miarę upływu lekcji znajdują powiązania, podobieństwa i różnice.

- Rzuć uczniom wyzwanie, aby przygotowali początek lekcji dla ciebie.

Powiedz z wyprzedzeniem, jaki będzie temat kolejnej lekcji (jednemu z uczniów albo grupie) i zachęć, aby wykorzystali znane sobie dobrze zasoby i techniki, aby przygotować nietuzinkowe rozpoczęcie lekcji. Odwiedź stronę <http://animoto.com/> a zobaczysz, co można zrobić z twoimi zdjęciami i wideoklipami.

- Zaczynij od łamigłówki

Przedwczoraj Kasia miała 7 lat. Za rok będzie miała 10 lat. Jak to możliwe?

Odpowiedź: Dzisiaj mamy 1 stycznia. Wczoraj (31 grudnia) Kasia miała 8 urodziny. W tym roku 31/12 będzie miała 9! W przyszłym roku 31/12 będzie miała 10 lat.

- Na początek rzuć pytanie, na które odpowiedź padnie w trakcie lekcji.

Jeśli 7, 11 i 17 to liczby pierwsze – co według ciebie charakteryzuje liczby pierwsze, jak mógłbyś je opisać?

- A może zagadka?

Im więcej tego masz – tym mniej to widzisz. Co to jest?
Ciemność.

- Zaczynij od inspirującego cytatu

"Pesymista widzi trudność w każdej szansie, optymista widzi szansę w każdej trudności.." (Winston Churchill).

- Rozpocznij jakąś ciekawostką, faktem z życia kogoś znanego.

Przykład: Walt Disney został zwolniony przez wydawcę gazety, który powiedział mu: „Jesteś za mało kreatywny, żeby u nas pracować”.

Einstein nie umiał płynnie mówić do czwartego roku życia, a czytać nie

potrafił do ukończenia siedmiu lat.

Nauczyciel Beethovena powiedział mu, że nic z niego nie będzie.

Paul Gauguin wziął się do malowania obrazów, ponieważ nie powiodło mu się w roli maklera giełdowego.

Pisarka Marilyn Ferguson nie mogła tego lepiej ująć – „Twoja przeszłość nie przesądza o twoim potencjale!”.

- Zaczynij od rozważań na temat pochodzenia nazwy waszej miejscowości bądź nazwiska któregoś z uczniów – a następnie rozwiń temat, przechodząc do pochodzenia wyrażen czy zwrotów.

- **Pozytywna atmosfera**

Sala lekcyjna o wysokim poziomie energii/niskim poziomie zagrożenia może zawierać niektóre, bądź wszystkie z poniższych pomysłów:

- Na początku każdego tygodnia nauczyciel wita uczniów w drzwiach klasy.
- Umieszczamy na ścianie plakat lub plakaty ze wskazówkami, jak odnosić sukcesy w nauce.
- Bijemy brawo po skutecznym rozwiązaniu problemu lub właściwym wykorzystaniu techniki uczenia się, np. po stworzeniu grupowej mapy myśli lub otrzymaniu dobrego wyniku w pracy w parach.
- Podkreślaj, że w procesie uczenia się popełnianie błędów jest czymś normalnym, właściwie błędy są przydatną informacją zwrotną, która pokazuje, co jeszcze musimy zrobić. Dlatego nie ma powodu, by ukrywać popełniane błędy czy pomyłki.
- Podstawowe zagadnienia tematu można czasami rozmieścić na linii wzroku wzdłuż klasy, kiedy uczniowie wchodzą na zajęcia.
- Nawet dorośli mają kłopot z utrzymaniem koncentracji dłużej niż przez 30 minut. Jeśli to możliwe, rób krótkie 30-sekundowe przerwy dla mózgu, które pomogą dostarczyć mu tlen.

Mózg stanowi zaledwie 2 procent masy ciała – wykorzystuje jednak 20 procent naszego tlenu. Dlatego przerwy, pozwalające uzupełnić dostawę tlenu do mózgu, dają podwójne korzyści.

Zbieranie winogron to szybka i niezwykle efektywna zabawa. Powiedz uczniom, by wstali i wyobrazili sobie, że zrywają winogrona, które rosną wysoko nad ich głowami. Możesz również zaproponować, aby zgięli rękę i rytmicznie przez 30 sekund prawym łokciem sięgali do lewego kolana, potem lewym łokciem do prawego.

Wracamy do omawianego tematu odświeżania. Ćwiczenia śródlekcyjne podnoszą noradrenalinę i uaktywniają substancję chemiczną w mózgu o nazwie BDNF – która odpowiada za zwiększenie zdolności mózgu do gromadzenia pamięci. Nie jest to więc zabawa sama w sobie – może bezpośrednio wpłynąć na poprawę nauki.

- Wreszcie przeznacz czas na świętowanie. Klasa, która świętuje ukończenie planu pracy na koniec semestru, przynosząc jakieś smakołyki związane z tematem (np. potrawy Ameryki Południowej po zakończeniu rozdziału z geografii na temat tego obszaru) to klasa, do której chętniej będą chodzić. Nigdy nie znudzi mi się powtarzanie, że ludzki umysł jest nastawiony na wychwytywanie nowości – nowe doświadczenia mają związek z potencjalnym zagrożeniem bądź możliwościami.

- **Koncentracja**

Ludzki umysł pracuje znacznie szybciej niż potrafisz mówić – dlatego czasami tracimy uwagę słuchaczy – nawet jeśli temat i sposób, w jaki go prezentujemy, jest zajmujący.

Spróbuj utrzymać uwagę uczniów poprzez zadanie 5 pytań, na które odpowiedź padnie w trakcie lekcji podczas omawiania tematu. Będą szukać odpowiedzi. Możesz także ogłosić, że „w ciągu kolejnych pięciu minut celowo popełnisz dwa błędy”.

Gdyby udało ci się poświęcić kilka minut przed lekcją, przygotuj kilka kart do gry w Bingo. Na karcie zapisz podstawowe hasła z lekcji. Pierwszy uczeń, który zawoła „Bingo”, zdobywa punkt dla drużyny.

- **Zwiastun**

Kocham zwiastuny w kinie. Bardzo często zamieszczają w nich najlepsze fragmenty – a niejednokrotnie są to jedyne dobre fragmenty w całym filmie!

Wprowadź trochę urozmaicenia na lekcji takim zwiastunem. Na przykład:
Wkrótce w kinach

Krach na Wall Street!

- Rok, w którym rodzina z Nowego Jorku została zmuszona do zamieszkania w jaskini w centrum Manhattanu.
- Miliony ludzi na ulicach desperacko poszukują pracy.
- Bankierzy skaczą z okien wieżowców.
- Świat w stanie topnienia lodowców.
- Ceny mieszkań spadają o 80 procent.
- Czy to koniec świata?

- Jesteś sędzią.
- Wszystko to wydarzy się na lekcji we wtorek rano.
- Nie przegap tego!
- Przyjdź i dowiedz się więcej, jeśli starczy ci odwagi!
- Film dozwolony od 15 lat.

Teraz, w myśl idei „uczyć-uczniów-uczenia się”, kiedy już wprowadziłeś koncepcję kreowania zwiastunów, zaproś młodzież do tworzenia własnych w przyszłości. Podaj temat, który będziecie wkrótce opracowywać, daj im czas, aby mogli go zgłębić i zbadać oraz wymyślić zwiastun dla całej klasy. Możesz ćwiczenie przekształcić w konkurs. Mogą nawet przygotować plakat! Mają świetną zabawę, przy czym gromadzą istotne punkty.

- **Gotowe Notatki do Powtórek**

Uczniom potrzebne są wskazówki i podpowiedzi, w jaki sposób prowadzić dobre notatki. Nie wszyscy uczniowie czują się komfortowo w tworzeniu map myśli – mogą one nie pasować do ich stylu uczenia się.

Poniższy format, sprawdzony i przebadany, odpowiada uczniom myślącym bardziej linearnie.

Poprowadź wzdłuż strony linię i podziel ją, zostawiając mniej więcej dwie trzecie miejsca po lewej stronie. Uczniowie właśnie po lewej zapisują swoje notatki. Pod koniec lekcji poświęć kilka chwil na wypisanie podstawowych haseł w kolumnie po prawej stronie, mogą to być również odpowiednie cytaty, przykłady, wzory czy definicje. Wreszcie na samym końcu uczniowie wyciągają wnioski z przedstawionych faktów.

Zaletą tego typu notatek jest dwojaka. Po pierwsze, zachęcają uczniów do myślenia o tym, czego się nauczyli – podstawowy element zrozumienia i zapamiętywania. Po drugie, notatki są prowadzone w taki sposób, że powtórki przed testem czy sprawdzianem są łatwe i nie zabierają dużo czasu. Kiedy uczeń odczyta podstawowe hasła i przykłady, szczegóły dotyczące tematu powrócą wielką falą.

Taka forma prowadzenia notatek pozwala powtarzać materiał według określonego schematu (patrz: fragment dotyczący pamięci), który może poprawić zdolność zapamiętywania tematu aż o 400 procent!

- **Maty uczenia się.**

To błyskawiczne arkusze – często laminowane i opracowane przez poszczególne departamenty edukacji, odpowiadające za dany przedmiot. Stanowią swego rodzaju podsumowanie tego, w jaki sposób uczniowie powinni rozwiązywać

problemy związane z danym tematem. Każdy departament może przygotować maty uczenia się, które podpowiadają uczniom, jak najlepiej podejść do tematu z fizyki, literatury, historii, pisania wypracowania, tematu z geografii czy podstawowych zadań z matematyki.

- **Wprowadzenie do uczenia się we współpracy – podstawy**

Zacznij od jednej lekcji i powoli wprowadzaj model współpracy, do którego ty i twoi uczniowie będziecie się przyzwyczajać. Grupy, w których nauka odbywa się poprzez współpracę, sprawdzają się najlepiej i są najbardziej efektywne przy zadaniach mających na celu rozwiązywanie problemów, analizę krytyczną oraz naukę konceptualną.

- 1) Wybierz odpowiednią wielkość grupy. Będzie się ona różnić zależnie od zdolności kooperatywnych członków grupy (im mniej uzdolnieni uczniowie, tym mniejsza grupa); określ czas przeznaczony na wspólną pracę (krótszy czas pracy, mniejsza grupa) oraz zdecyduj o charakterze zadania.
- 2) Przydziel uczniów do grup. Grupy heterogeniczne zazwyczaj są bardziej efektywne. Sukces grup, które ze sobą współpracują, w dużej mierze polega na potrzebie rozmowy, wyjaśnień, uzasadnień oraz na tworzeniu wspólnych rozwiązań. Tak więc szybkie dojście do konsensusu bez podjęcia dyskusji na dany temat nie wnosi do procesu uczenia się tak wiele, jak możliwość wyboru różnych perspektyw i rozważenie rozmaitych możliwości. Możesz przydzielić uczniów do grup na podstawie wyników określających ich profile inteligencji wielorakich bądź losowo, np. według dat urodzenia.
- 3) Przygotuj salę lekcyjną. Członkowie grupy muszą siedzieć blisko siebie i utrzymywać kontakt wzrokowy, aby móc wspólnie analizować materiały i swobodnie prowadzić dyskusję, wymieniając się poglądami i pomysłami.
- 4) Zadbaj o odpowiednie materiały. Postaraj się, aby członkowie grupy podpisali się na jednej kartce papieru – jest to jeden ze sposobów na podkreślenie „pozytywnej współzależności”.
- 5) Podaj dokładny opis zadania i celu oraz określ, jakich zachowań oczekujesz od grupy – (jak zawsze postaraj się, aby proces uczenia się był wyraźny). Cel, jaki ma osiągnąć grupa, komunikuje członkom zespołu, że razem muszą stawić czoło zadaniu i być zainteresowani zrozumieniem materiału przez innych uczniów tak samo, jak swoim.

- **Sposoby osiągnięcia celów**

1. Myśl pozytywnie. Uczniowie powinni mieć pozytywne nastawienie do

tego, czego się uczą, a klasa winna być środowiskiem o niskim poziomie stresu/wysokim poziomie energii. Młodzi ludzie muszą wiedzieć, jak określać własne cele i być w stanie samemu ocenić postęp własnej pracy – bez czekania na czyjąś ocenę. Nauczyciel winien mieć możliwość korzystania z najnowszych badań dotyczących mózgu człowieka, aby być w stanie skutecznie skupiać uwagę podopiecznych i prowadzić zajęcia czyniące naukę niezapomnianym przeżyciem.

2. Informacje – zdobądź je. W czasie nauki uczniowie muszą w sposób aktywny angażować wszystkie swoje kanały odbierania świata – wzrok, słuch i ruch. Ludzie są jednak przede wszystkim wzrokowcami – niezależnie więc od stylu uczenia się, nauczyciele i uczniowie powinni korzystać z narzędzi i technik, które pomogą im uczynić przyswajany temat wizualnie niezapomnianym przeżyciem.

3. Szukaj znaczenia. Uczniowie muszą przemyśleć to, czego się nauczyli, i odnaleźć w tym sens i znaczenie dla siebie samych. Muszą wiedzieć, w jaki sposób przekształcić czyjeś myśli czy idee, i jak opisać je własnymi słowami – w ten sposób naprawdę zrozumieją temat i nie będą „recytować” tylko tego, czego wyuczyli się na pamięć.

4. Trenuj pamięć. W przypadku wielu przedmiotów konieczne jest zapamiętywanie licznych szczegółów – możemy tutaj skorzystać z różnych przydatnych technik, które ułatwią pracę ucznia i sprawią, że wyniki testów i sprawdzianów będą satysfakcjonujące.

5. Rzecz w tym, by udowodnić, że wiesz. Samodzielny uczeń nie czeka, aż ktoś go przetestuje – wie, jak samemu ocenić własny postęp i sprawdzić swoją wiedzę. Istnieją pewnie techniki mogące sprawić, że taka samoocena wejdzie w nawyk. Do nauczyciela natomiast należy opracowanie i koncentrowanie się na ocenie formatywnej bardziej niż ocenie podsumowującej – uczniom bowiem potrzebna jest nieustanna i konkretna opinia na temat tego, w jaki sposób mogą poprawić swoje wyniki.

6. Zastanów się, jak się uczysz. Uczniowie odnoszący sukcesy potrafią myśleć nie tylko o tym, czego się nauczyli, ale również o tym, w jaki sposób się tego nauczyli. Nieustannie zadają sobie pytanie : „Które z technik są dla mnie najskuteczniejsze i jak mogę być jeszcze lepszy w tym, co robię?”. W ten sposób stają się coraz lepsi w uczeniu się czegokolwiek. A takie umiejętności mogą przyczynić się do poprawy jakości życia w przyszłości.

Model sześciu etapów skutecznego uczenia tworzy akronim **MISTRZ**.

1. **M**ysł pozytywnie.

2. **I**nformacje – zdobądź je.

3. **S**zukaj znaczenia.
4. **T**renuj pamięć.
5. **R**zecz w tym, by udowodnić, że wiesz.
6. **Z**astanów się, jak się uczysz.

Postępując zgodnie z wytycznymi tego programu, twoi uczniowie mogą być **MISTRZAMI** z każdego przedmiotu!

Sposoby oceniania i sprawdzania osiągnięć ucznia

Ocenianie jest jednym z najważniejszych obszarów w szkole. Ocenianie wewnątrzszkolne osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania w ramach szkolnego zestawu, uwzględniających tę podstawę oraz formułowaniu oceny. Ocenianie jest bardzo trudnym elementem w pracy nauczyciela. Wymaga obiektywizmu i ciągłego udoskonalania. W myśl słów znanego polskiego dydaktyka Juliana Ochendusko „Wszelkie sprawdzanie i ocenianie, które nie prowadzi do zmian jest pozbawione sensu”. Każdy nauczyciel powinien modyfikować Przedmiotowe Zasady Oceniania po to, by nie wzbudzały dwuznaczności w interpretacji. Muszą być klarowne, zarówno dla nauczyciela jak i dla ucznia. Przy ocenianiu mamy na uwadze skalę ocen obowiązujących w polskiej edukacji: od oceny celującej do niedostatecznej. Z niewiadomych przyczyn często nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych zapominają o najwyższej ocenie w skali. Uważają błędnie, że ocena celująca jest stosowana wyłącznie dla osób, które na przykład biorą udział w konkursach, olimpiadach przedmiotowych, bądź posiadają zasób wiadomości i umiejętności wykraczający poza podstawę programową. Jest to niesprawiedliwe. Uczeń, który zna, umie i wykorzystuje treści mieszczące się w ramach podstawy programowej powinien mieć ocenę najwyższą. Należy mieć też świadomość, kiedy i za co otrzyma uczeń ocenę dopuszczającą. Jeżeli ma problemy z wykonaniem przydzielonego zadania, nie radzi sobie sam, potrzebuje pomocy przy realizacji to powinien być oceniony na ocenę dopuszczającą. Tworząc czy modyfikując Przedmiotowe Zasady Oceniania nauczyciel powinien przeanalizować Wewnątrzszkolne Zasady Oceniania, by nie pojawiły się rozbieżności. Powinna być zarówno w WZO jak i PZO zamieszczona informacja dotycząca możliwości poprawienia ocen ze sprawdzianów testów czy z innych form. Każdy uczeń powinien mieć szansę poprawy oceny niezadawalającej go. To znaczy, że uczeń, który otrzymał ocenę dobrą też może ją poprawić. Przecież każdemu nauczycielowi powinno zależeć na wiedzy uczniów, jeżeli ci dostaną taka szansę poprawy to znaczy, że zasoby wiedzy będą u nich większe.

Na lekcjach geografii nauczyciel ma wiele możliwości oceniania uczniów. Od "kartkówki", sprawdzianów, testów, odpowiedzi ustnych po sprawdzanie umiejętności orientowania mapy, sprawdzania wykonanych prac domowych, ćwiczeń, oceniania aktywności na lekcji czy też pracy w zespołach. Ocenie powinny też podlegać zajęcia w terenie, gdzie uczeń wykazuje się aktywnością

oraz uzupełnia zadania w karcie pracy przygotowanej przez osobę prowadzącą.

W myśl oceniania kształtującego bardzo ważny jest element samooceny i oceny koleżeńskiej, który warto wprowadzić na płaszczyznę własnego przedmiotu.

Stosując systematycznie ten element nauczyciel jest w stanie wypracować u uczniów obiektywną ocenę, adekwatną do jego stanu wiedzy i umiejętności. Dzięki temu uczeń będzie potrafił ocenić, ile się nauczył, ile jeszcze musi się nauczyć, aby osiągnąć wyznaczony cel. To pomaga mu w procesie uczenia się i czyni z niego aktywnego i świadomego uczestnika tego procesu.

Opis założonych osiągnięć ucznia z uwzględnieniem standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów

W programie podane są przykłady kategorii taksonomii dziedzin praktycznej i poznawczej. Mają one postać operacyjną, czyli wskazują czynność, jaka powinna być przez ucznia opanowana w odniesieniu do zaplanowanych i zrealizowanych treści nauczania wynikających z Podstawy programowej.

Przedstawienie ich w formie zoperacjonalizowanej podkreśla ich jednoznaczność, czytelność oraz to, że adresowane są wprost do ucznia i mobilizują go do wysiłku i samokontroli rezultatów kształcenia. Podwyższają poziom motywacji uczniów i właściwe jej ukierunkowanie. Cele operacyjne określają to, co uczniowie powinni odtworzyć z pamięci, wymienić, opisać, rozpoznać, omówić, zbadać, uzasadnić, uporządkować, zaplanować, zaprojektować itp. Natomiast nauczycielom ułatwiają konstruowanie zadań sprawdzających, czy uczeń rzeczywiście umie wykonać daną czynność w danych warunkach. Pozwalają na właściwy dobór metod, środków dydaktycznych i treści. Wskazują na większą odpowiedzialność za osiągnięcie celów nauczania.

Koncepcja programu

Każdy nauczyciel niezależnie od przedmiotu, którego naucza ma możliwość opracowania programu nauczania dla zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego. Dyrektor dopuszcza do użytku program w danej szkole na wniosek nauczyciela. Od dyrektora placówki zależy, czy będzie mógł być narzędziem wykorzystywanym przez autora programu. Dyrektor może zasięgnąć opinii doradcy metodycznego, konsultanta czy nauczycieli uczących tego samego przedmiotu, dla którego został napisany program.

Napisanie dobrego programu wymaga ogromnego nakładu pracy, dlatego też częściej nauczyciele sięgają po programy napisane przez wydawnictwa i modyfikują je dostosowując do możliwości i potrzeb młodzieży oraz do zasobów szkoły. Dobry program powinien nam udzielać odpowiedzi na pytania: Po co uczyć?, Czego uczyć?, Jak uczyć?, Jak oceniać?. Nie ma zapisu w Rozporządzeniu narzucającego autorom schemat i koncepcję programu. Jest to więc sprawa indywidualna. Jednak uważam, żeby był on narzędziem wykorzystywanym w pracy powinien posiadać w szczególności takie elementy, jakie zostały umieszczone w poniższych przykładach:

I.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Przedmiotowe zasady oceniania na lekcjach geografii.

Treści nauczania:

- Przedmiotowe Zasady Oceniania
- wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania poszczególnych ocen
- sposoby sprawdzania osiągnięć uczniów

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- wymienia przedmiotowe zasady oceniania z geografii,
- wskazuje sposoby sprawdzania osiągnięć uczniów oraz możliwości poprawy ocen niezadowolających.

II.

Dział programowy: Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Gdzie najczęściej zamieszkują ludzie na Ziemi?

Treści nauczania:

- obszary o optymalnych warunkach do zamieszkania na świecie i w Polsce,
- obszary trudne do zamieszkania,
- prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie,
- bariery rozwoju osadnictwa,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- wyjaśnia znaczenie terminów: ekumena, subekumena, anekumena,
- wyróżnia i charakteryzuje obszary o optymalnych warunkach do zamieszkania na świecie i w Polsce,
- wyróżnia i charakteryzuje obszary trudne do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej,
- wskazuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie,
- określa bariery osadnicze.

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE:
  - korzystanie ze słownika geograficznego i podręcznika w celu wyjaśnienia znaczenia terminów: ekumena, subekumena, anekumena
  - wskazanie na mapie świata i Polski obszarów o optymalnych warunkach do zamieszkania oraz scharakteryzowanie obszarów trudnych do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej
  - omówienie prawidłowości rządzących rozmieszczeniem ludności na świecie,
  - objaśnienie barier osadniczych.

Metody pracy: Technika 3-6-5

- Co decyduje o rozmieszczeniu ludności w Polsce?

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Rozmieszczenie ludności na świecie, lekcja, pokaz slajdów.
- Największe miasta i zespoły miejskie.
- Populacja państw świata. Mapa. Obraz.
- Prognoza liczby ludności świata.
- Zmiana liczby ludności kontynentów.

III.

Dział programowy: Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Procesy demograficzne na świecie

Treści nauczania:

- fazy przejścia demograficznego, epidemiologicznego,
- zróżnicowanie poziomu społeczno- gospodarczego świata przyczyną występowania różnych faz przejścia demograficznego i przejścia epidemiologicznego,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- opisuje fazy przejścia demograficznego i fazy przejścia epidemiologicznego,
- omawia zróżnicowanie poziomu społeczno- gospodarczego świata mającego wpływ na różne fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego,
- omawia fazy i wskazuje przykłady społeczeństw na poszczególnych kontynentach,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- **korzystanie z platformy EDUSCIENCE**
  - korzystanie z zasobów multimedialnych, oraz podręcznika - omówienie faz przejścia demograficznego i fazy przejścia epidemiologicznego
  - scharakteryzowanie zróżnicowania poziomu społeczno-gospodarczego świata mającego wpływ na różne fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego,
  - wykorzystanie mapy świata i atlasu do przedstawienia faz i wskazanie przykładów społeczeństw na poszczególnych kontynentach

Metody pracy

- **Metoda metaplan:**
Dlaczego warunki społ. ekonomiczne są decydującym czynnikiem faz przejścia demograficznego i epidemiologicznego?

- Wzrost liczby ludności świata. Tekst.

IV.

Dział programowy: Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Przyczyny i skutki migracji. Gdzie emigrują Polacy?

Treści nauczania:

- klasyfikacja migracji,
- przyczyny i skutki migracji,
- współczesne kierunki emigracji Polaków,
- czynniki wpływające na atrakcyjność dla imigrantów,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- dokonuje podziału migracji
- omawia przyczyny migracji
- argumentuje współczesne kierunki emigracji Polaków,
- ocenia skutki migracji
- wymienia czynniki wpływające na atrakcyjność dla imigrantów,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE,
- korzystanie z podręcznika, zasobów multimedialnych i atlasu:
  - dokonanie podziału migracji
  - omówienie przyczyn i skutków migracji,
  - objaśnianie współczesnych kierunków emigracji Polaków,
  - wskazanie czynników wpływających na atrakcyjność dla imigrantów

Metody pracy

- **Metoda aktywizująca: Mapa mentalna - Czynniki wpływające na atrakcyjność imigrantów.**

- Migracje ludności na świecie - Lekcja. Tekst, zestaw pytań.
- Migracje ludności
- Migracje (lekcje)

V.

Dział programowy: Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Procesy urbanizacyjne na świecie.

Treści nauczania:

- zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych na świecie,
- formy aglomeracji miejskich
- procesy tworzenia się aglomeracji miejskich
- procesy wzrostu liczby ludności,
- ekspansja przestrzenna wielkich metropolii świata,
- negatywne skutki wielkich metropolii

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- argumentuje zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych na świecie,
- wymienia formy aglomeracji miejskich,
- omawia procesy tworzenia się aglomeracji miejskich,
- charakteryzuje procesy wzrostu liczby ludności,
- opisuje ekspansję przestrzenną wielkich metropolii świata,
- omawia negatywne skutki wielkich metropolii

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE,
- wykorzystanie podręcznika, atlasu, rocznika statyst. internetu:
  - omówienie zróżnicowania procesów urbanizacyjnych na świecie
  - scharakteryzowanie form aglomeracji miejskich
  - omówienie procesów tworzenia się aglomeracji miejskich
  - scharakteryzowanie procesów wzrostu liczby ludności
  - wyjaśnienie ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata
  - omówienie negatywnych skutków wielkich metropolii,

Metody pracy

- **Metoda za i przeciw: Pozytywy i negatywy życia w wielkim mieście.**

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- **Urbanizacja. Lekcja.**
- **Urbanizacja. Obraz**
- **Ludność i urbanizacja Afryki, Azji.**

VI.

Dział programowy: Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Jak kultura i tradycja regionalna wpływa na różnicowanie regionów w Azji Południowo-Wschodniej?

Treści nauczania:

- **kultura i tradycja przyczyną zróżnicowania regionów,**
- **znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społecznego i gospodarczego,**
- **rola tradycji w rozwoju przedsiębiorczości**

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- **omawia kulturę i tradycję, będącą przyczyną zróżnicowania regionów Azji Południowo Wschodniej,**
- **wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społecznego i gospodarczego,**
- **charakteryzuje rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości,**

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- **korzystanie z zasobów internetu, literatury fachowej, podręcznika w celu omówienia kultury i tradycji, będących przyczyną zróżnicowania regionów Azji Południowo-Wschodniej - zasoby internetu,
- wyjaśnienie znaczenia kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społecznego i gospodarczego,**

- charakteryzowanie roli tradycji w rozwoju przedsiębiorczości

Metody pracy

- o Metoda aktywizująca: Metaplan - Jaka jest rola tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w krajach Azji Południowo-Wschodniej?

VII.

Dział programowy: Zróźnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego państw świata.

Treści nauczania:

- o analiza wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego,
- o klasyfikacja państw świata, pod względem wskaźników,
- o podział świata na bogatą Północ i biedne Południe,
- o przyczyny dysproporcji w poziomie społeczno-gospodarczym państw świata,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- o analizuje wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego,
- o klasyfikuje państwa świata, pod względem wskaźników,
- o dokonuje podziału świata na bogatą Północ i biedne Południe,
- o omawia przyczyny dysproporcji w poziomie społeczno-gospodarczym państw świata,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- o korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- o korzystanie z podręcznika, atlasu:
  - analizowanie wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego
  - sklasyfikowanie państw świata, pod względem wskaźników
  - dokonanie podziału świata na bogatą Północ i biedne Południe
  - omówienie przyczyn dysproporcji w poziomie społeczno-gospodarczym

Metody pracy

- Praca w grupach z rocznikiem statystycznym: Kraje o różnym poziomie gospodarczym. Opracowanie wybranych wskaźników.

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Uwarunkowanie nierównomiernego rozdziału żywności. Mapa - bogata Północ, biedne Południe.

VIII.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Przyczyny klęsk na świecie i pomoc obszarom dotkniętym kataklizmem.

Treści nauczania:

- przyczyny decydujące o kryzysie danego regionu,
- regiony dotknięte klęskami ekologicznymi, wojnami i głodem,
- formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- wskazuje przyczyny decydujące o kryzysie danego regionu,
- omawia regiony dotknięte klęskami ekologicznymi i głodem,
- analizuje formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych,
- ocenia formy pomocy dla krajów dotkniętych kataklizmem

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z atlasem, rocznikiem statystycznym:
  - omówienie przyczyn powodujących klęski ekologiczne danego regionu
  - scharakteryzowanie regionów dotkniętych kryzysem
- wykorzystanie zasobów internetu oraz podręcznika:
  - analizowanie form pomocy państwa i organizacji pozarządowych

Metody pracy

- Praca w grupach: Zaprojektuj formy pomocy państwa, które mają wesprzeć regiony dotknięte kataklizmem.

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Organizacje międzynarodowe. Lekcja. Tekst.

IX.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Przemiany zachodzące na terenach wiejskich.

Główne obszary upraw i chowu zwierząt na świecie.

Treści nauczania:

- główne obszary upraw: np.: pszenicy, buraków cukrowych, ryżu, bawełny, roślin cytrusowych, herbaty,
- główne obszary chowu zwierząt na świecie np: bydła, trzody chlewnej i owiec,
- czynniki przyrodnicze decydujące o zróżnicowaniu przestrzennym upraw i chowu zwierząt na świecie,
- zmiany w funkcjonowaniu obszarów wiejskich np.: w Niemczech,
- szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców regionu turystycznego,
- procesy przemian zachodzące na terenach wiejskich,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- wskazuje główne obszary upraw: np.: pszenicy, buraków cukrowych, ryżu, bawełny, roślin cytrusowych, herbaty,
- umiejscawia główne obszary chowu zwierząt na świecie np: bydła, trzody chlewnej i owiec,
- omawia czynniki przyrodnicze decydujące o zróżnicowaniu przestrzennym upraw i chowu zwierząt na świecie,
- charakteryzuje zmiany w funkcjonowaniu obszarów wiejskich np.: w Niemczech,
- objaśnia szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców regionu turystycznego,

- charakteryzuje procesy przemian zachodzące na terenach wiejskich,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z atlasem, mapą świata:
  - wskazanie głównych obszarów upraw: np.: pszenicy, buraków cukrowych, ryżu, bawełny, roślin cytrusowych, herbaty
  - umiejscowienie głównych obszarów chowu zwierząt na świecie np: bydła, trzody chlewnej i owiec,
  - omówienie czynników przyrodniczych decydujących o zróżnicowaniu przestrzennym upraw i chowu zwierząt na świecie
- w oparciu o podręcznik i zasoby internetu:
  - omówienie zmian w funkcjonowaniu obszarów wiejskich np.: w Niemczech
  - wskazanie szans i zagrożeń dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców regionu turystycznego,
  - scharakteryzowanie procesów przemian zachodzących na terenach wiejskich,

Metody pracy

- Praca w parach z rocznikiem statystycznym: Produkcja roślinna i zwierzęca.

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Uprawy roślin GMO. Zadanie domowe.
- Czynniki rozwoju rolnictwa na świecie.
- Główne rośliny uprawne. Zestaw pytań.

X.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Co decyduje o różnicach w spożyciu żywności na świecie?

Treści nauczania:

- różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności: przyrodnicze, kulturowe, społeczne i polityczne,
- mechanizmy wpływające na nierównomierny rozdział żywności w skali globalnej

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- omawia różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności: przyrodnicze, kulturowe, społeczne i polityczne,
- objaśnia mechanizmy wpływające na nierównomierny rozdział żywności w skali globalnej

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- praca z podręcznikiem, atlasem i zasobami internetu:
  - omówienie różnic w wielkości i strukturze spożycia żywności: przyrodnicze, kulturowe, społeczne i polityczne
  - objaśnienie mechanizmów wpływających na nierównomierny rozdział żywności w skali globalnej

Metody pracy

- Zaproponuj sposoby zwalczania głodu w krajach afrykańskich np.: w Etiopii, Somalii

XI.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Sposoby gospodarowania zasobami leśnymi na świecie.

Treści nauczania:

- obszary zalesione na poszczególnych kontynentach,
- procesy prowadzące do wylesiania i zalesiania,
- kierunki zmian w zalesianiu na świecie,
- pozytywne i negatywne sposoby gospodarowania zasobami leśnymi,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- wskazuje obszary zalesione na poszczególnych kontynentach,
- omawia procesy prowadzące do wylesiania i zalesiania,
- wskazuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie,
- omawia pozytywne i negatywne sposoby gospodarowania zasobami leśnymi,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z atlasem, mapą ścienną:
  - wskazanie obszarów zalesionych na poszczególnych kontynentach,
- korzystanie z rocznika statystycznego:
  - odczytanie procentowego udziału lasów na poszczególnych kontynentach
  - omówienie procesów prowadzących do wylesiania i zalesiania
  - wskazanie kierunków zmian w powierzchni lasów na świecie,
- wykorzystanie zasobów internetu i podręcznika:
  - analizowanie pozytywnych i negatywnych sposobów gospodarowania zasobami leśnymi

Metody pracy

- **Metoda aktywizująca: Rybi szkielet - Pozytywne i negatywne przykłady gospodarowania zasobami leśnymi.**

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- **Leśnictwo i gospodarka morska. Obraz. Lekcja.**

XII.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Światowa gospodarka morska.

Treści nauczania:

- **cechy gospodarki morskiej,**
- **wykorzystanie oceanu światowego,**

- zagrożenia wynikające ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- charakteryzuje cechy gospodarki morskiej,
- podaje przykłady wykorzystania oceanu światowego,
- omawia zagrożenia wynikające ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z podręcznikiem, rocznikiem statystycznym:
  - scharakteryzowanie cech gospodarki morskiej,
  - wskazanie przykładów wykorzystania oceanu światowego,
  - omawianie zagrożeń wynikających ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich

Metody pracy

- Praca w grupach. Na podstawie rocznika statystycznego, wykonanie diagramów dotyczących rodzaju i ilości spożywanych ryb, np.:
  - 1. grupa - Japonia
  - 2. grupa - Norwegia
  - 3. grupa - Polska
  - 4. grupa - Czechy

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Eksploatacja gospodarcza mórz i oceanów. Pokaz slajdów.
- Leśnictwo i gospodarka morska.

XIII.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Czy ropa rządzi światem?

Treści nauczania:

- wykorzystanie odnawialnych surowców energetycznych,
- kierunki zmian wykorzystania surowców energetycznych na świecie,
- produkcja energii na świecie ze źródeł surowców nieodnawialnych,
- elektrownie ciepłone wykorzystujące ropę naftową,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- charakteryzuje wykorzystanie odnawialnych surowców energetycznych,
- wskazuje kierunki zmian wykorzystania surowców energetycznych na świecie,
- omawia produkcję energii na świecie ze źródeł surowców nieodnawialnych,
- dokonuje oceny zjawiska uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych,
- potrafi wyjaśnić twierdzenie „ropa rządzi światem”

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- omówienie planszy „Surowce odnawialne i nieodnawialne”:
  - wykorzystanie odnawialnych surowców energetycznych,
  - wskazanie kierunków zmian wykorzystania surowców energetycznych na świecie,
  - omówienie produkcji energii na świecie ze źródeł surowców nieodnawialnych,
  - dokonanie oceny zjawiska uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych,
- wykorzystanie podręcznika i zasobów internetu w celu wyjaśnienia twierdzenia „ropa rządzi światem”

Metody pracy

- **Metoda aktywizująca: Burza mózgów - Czy ropa rządzi światem?**

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Ropa naftowa. Krzyżówka.
- Naturalne źródła. Lekcja.
- Karta zadań dotycząca lekcji o ropie naftowej.
- Materiał do zajęć „Stara walizka, list z zaświatów oraz zastosowanie i produkcja ropy naftowej”

XIV/XV.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 2

Proponowany temat zajęć: Jak przemysł wysokiej technologii wpływa na zmiany zachodzące na rynku pracy na świecie?

Treści nauczania:

- cechy przemysłu wysokiej technologii,
- rozmieszczenie przemysłu wysokiej technologii na świecie,
- nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne,
- zmiany zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej,
- nowe funkcje ośrodków przemysłowych,
- nowe formy przestrzenne - technopolie, klastry, dystrykty przemysłowe,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii,
- wskazuje rozmieszczenie przemysłu wysokiej technologii na świecie,
- omawia nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne,
- omawia zmiany zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej,
- charakteryzuje nowe funkcje ośrodków przemysłowych,
- objaśnia nowe formy przestrzenne: technopolie, klastry, dystrykty przemysłowe

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z podręcznikiem:
  - przedstawienie cech przemysłu wysokiej technologii
- korzystanie z atlasu i mapy ściiennej w celu wskazania rozmieszczenia przemysłu wysokiej technologii na świecie
- wykorzystanie zasobów internetu, podręcznika oraz słownika geograficznego:
  - omówienie nowoczesnej technologii informacyjno-komunikacyjnej
  - omówienie zmian zachodzących na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej
  - scharakteryzowanie nowych funkcji ośrodków przemysłowych
  - objaśnienie nowych form przestrzennych: technopolie, klastry, dystrykty

przemysłowe

Metody pracy

- Metoda aktywizująca: Dyskusja okrągłego stołu - Jakie cechy powinien posiadać pracownik zatrudniony w nowoczesnych zakładach informacyjno-komunikacyjnych?

XVI.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Obszary turystyczne na świecie.

Treści nauczania:

- obszary intensywnie zagospodarowywane turystycznie na świecie,
- kierunki wyjazdów turystycznych Polaków,
- skutki rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- wymienia obszary intensywnie zagospodarowywane turystycznie na świecie,
- charakteryzuje obszary turystyczne,
- wyjaśnia, dlaczego zmieniają się kierunki wyjazdów turystycznych Polaków,
- identyfikuje skutki rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z mapą ścienną i atlasem:
  - wskazanie obszarów intensywnie zagospodarowywanych turystycznie na świecie
- wykorzystanie podręcznika oraz zasobów internetu w celu scharakteryzowania obszarów turystycznych
  - wyjaśnienie, dlaczego zmieniają się kierunki wyjazdów turystycznych Polaków
  - identyfikowanie skutków rozwoju turystyki dla środowiska

przyrodniczego,

Metody pracy

- **Metoda aktywizująca: Mapa mentalna - Skutki rozwoju turystyki.**

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- **Ciekawe miejsca w Polsce.**

XVII/XVIII.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 2

Proponowany temat zajęć: Zależność między rozwojem komunikacji a rozwojem społeczno-gospodarczym kraju i regionu.

Treści nauczania:

- **rodzaje nowoczesnych usług komunikacyjnych,**
- **rola nowoczesnych usług komunikacyjnych,**
- **zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów,**
- **przykłady lokalizacji nowoczesnych terminali,**
- **rola nowoczesnych terminali w rozwoju regionów,**

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- **wymienia rodzaje nowoczesnych usług,**
- **ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym ludzi,**
- **wyjaśnia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów,**
- **wskazuje przykłady lokalizacji nowoczesnych terminali,**
- **omawia rolę nowoczesnych terminali w rozwoju kraju i regionów,**

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- **wykorzystanie internetu, podręcznika:**
  - **wskazanie rodzajów nowoczesnych usług**
  - **wyjaśnienie zmian zachodzących w kierunkach i natężeniu ruchu osób i**

towarów

- o praca z mapą ścienną i atlasem:
  - wskazanie przykładów lokalizacji nowoczesnych terminali
- o wykorzystanie zasobów internetu:
  - omówienie roli nowoczesnych terminali w rozwoju regionów

Metody pracy

- o **Prezentacja multimedialna:** Nowoczesne usługi komunikacyjne.

XIX.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Globalizacja a rozwój regionalny i lokalny.

Treści nauczania:

- o termin – globalizacja,
- o procesy globalizacji,
- o wpływ globalizacji na rozwój regionalny i lokalny,
- o pozytywne i negatywne skutki globalizacji

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- o wyjaśnia termin – globalizacja,
- o omawia procesy globalizacji,
- o charakteryzuje wpływ globalizacji na rozwój regionalny i lokalny,
- o analizuje pozytywne i negatywne skutki globalizacji

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- o praca ze słownikiem geograficznym, podręcznikiem, zasobami internetu:
  - wyjaśnienie terminu – globalizacja,
  - omówienie procesów globalizacji,
  - scharakteryzowanie wpływu globalizacji na rozwój regionalny i lokalny,
  - analizowanie pozytywnych i negatywnych skutków globalizacji

Metody pracy

- **Metoda Za i przeciw: Czy jesteś za globalizacją?**

XX.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Współczesne zmiany na mapie politycznej świata.

Treści nauczania:

- czynniki powodujące zmiany na mapie politycznej świata, po 1989 roku,
- nowe kraje na mapie politycznej, które powstały w ostatnich latach,
- terytoria zależne

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- omawia czynniki powodujące zmiany na mapie politycznej świata, po 1989 roku
- wskazuje nowe kraje na mapie politycznej, które powstały w ostatnich latach,
- objaśnia, że największe zmiany na mapie politycznej powstały po rozpadzie Związku Radzieckiego i Jugosławii,
- wskazuje na mapie politycznej świata państwa istniejące oraz ich stolice, terytoria zależne

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z podręcznikiem, zasobami internetu:
  - omówienie czynników powodujących zmiany na mapie politycznej świata
- praca z atlasem i mapą ścienną:
  - wskazanie nowych krajów europejskich i pozaeuropejskich na mapie politycznej, które powstały w ostatnich latach
  - wskazanie terytoriów zależnych,

Metody pracy

- **Praca indywidualna z mapą polityczną świata.**

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Mapa polityczna świata. Interaktywny. Quiz.
- Podział polityczny wód morskich.
- Podział polityczny świata. Obraz.

XXI.

Dział programowy: Zróżnicowanie gospodarcze świata

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Procesy integracyjne i ich skutki społeczno-gospodarcze i polityczne.

Treści nauczania:

- przykłady organizacji międzynarodowych, integrujących w różnych dziedzinach społeczno- gospodarczych i politycznych w skali lokalnej, regionalnej i globalnej,
- procesy integracyjne Unii Europejskiej,
- pozytywne i negatywne skutki integracji europejskiej,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- podaje przykłady organizacji międzynarodowych, integrujących w różnych dziedzinach społeczno-gospodarczych i politycznych w skali lokalnej, regionalnej i globalnej,
- omawia procesy integracyjne Unii Europejskiej,
- objaśnia pozytywne skutki integracji europejskiej,
- charakteryzuje negatywne skutki integracji europejskiej

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z podręcznikiem oraz z zasobami internetu:
  - wskazanie przykładów organizacji międzynarodowych, integrujących w różnych dziedzinach społeczno- gospodarczych i politycznych w skali lokalnej, regionalnej i globalnej
  - omówienie procesów integracyjnych Unii Europejskiej oraz pozytywnych i negatywnych skutków integracji europejskiej

Metody pracy

- **Metoda aktywizująca: Rybi szkielet - Pozytywne i negatywne skutki integracji europejskiej.**

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- **Zróźnicowanie społeczno-gospodarcze państw świata. Tekst.**

XXII.

Dział programowy: Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Czym skutkuje wydobycie zasobów odnawialnych i nieodnawialnych dla środowiska?

Treści nauczania:

- **problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych,**
- **problemy wynikające z eksploatacji zasobów nieodnawialnych,**
- **przyrodnicze i pozaprzyrodnicze przyczyny zakłóceń równowagi ekologicznej,**
- **skutki zakłóceń równowagi ekologicznej,**

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- **wskazuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych,**
- **omawia problemy wynikające z eksploatacji zasobów nieodnawialnych,**
- **charakteryzuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze przyczyny zakłóceń równowagi ekologicznej,**
- **wskazuje skutki zakłóceń równowagi ekologicznej,**

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- **wykorzystanie zasobów internetu, podręcznika:**
  - **wskazanie problemów wynikających z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych,**
  - **scharakteryzowanie przyrodniczych i pozaprzyrodniczych przyczyn**

- zakłóceń równowagi ekologicznej,
- wskazanie skutków zakłóceń równowagi ekologicznej,

Metody pracy

- Jakie zakłócenia równowagi ekologicznej powoduje eksploatacja zasobów odnawialnych.

XXIII.

Dział programowy: Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Obszary nadmiaru i niedoboru wody na świecie.

Treści nauczania:

- przyczyny występowania niedoboru wody na świecie,
- przyczyny występowania nadmiaru wody na świecie,
- obszary nadmiaru i niedoboru wody na świecie,
- przyczyny zanieczyszczenia wód,
- racjonalne wykorzystanie wody pitnej,
- nowoczesne rozwiązania stosowane w sytuacjach braku lub niedoboru wody w różnych strefach klimatycznych,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- objaśnia przyczyny występowania niedoboru wody na świecie,
- omawia przyczyny występowania nadmiaru wody na świecie,
- wskazuje obszary nadmiaru i niedoboru wody na świecie,
- charakteryzuje przyczyny zanieczyszczenia wód,
- omawia nowoczesne rozwiązania stosowane w sytuacjach braku lub niedoboru wody w różnych strefach klimatycznych,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z atlasem, mapą ścienną i podręcznikiem:
  - wyjaśnienie przyczyn występowania niedoboru wody na świecie-
  - omówienie przyczyn występowania nadmiaru wody na świecie,

- wskazanie obszarów nadmiaru i niedoboru wody na świecie
- scharakteryzowanie przyczyn zanieczyszczenia wód,
- o wykorzystanie zasobów internetu:
  - omówienie nowoczesnych rozwiązań stosowanych w sytuacjach braku lub niedoboru wody w różnych strefach klimatycznych,

Metody pracy

- o **Metoda projektu:** Rozwiązania stosowane w sytuacjach braku lub niedoboru wody w strefie zwrotnikowej.

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- o Problem słodkiej wody na Ziemi. Pokaz slajdów.

XXIV.

Dział programowy: Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Czy świat stoi przed problemem ocieplania się klimatu?

Treści nauczania:

- o przyczyny powodujące globalne zmiany klimatu,
- o skutki globalnych zmian klimatu,
- o rozwiązania podejmowane w skali regionalnej i globalnej zapobiegające temu zjawisku,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- o omawia przyczyny powodujące globalne zmiany klimatu,
- o scharakteryzuje skutki globalnych zmian klimatu,
- o wyjaśnia rozwiązania podejmowane w skali regionalnej i globalnej zapobiegające temu zjawisku,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- o korzystanie z platformy EDUSCIENCE

- korzystanie podręcznika:
  - omówienie przyczyn powodujących globalne zmiany klimatu
  - scharakteryzowanie skutków globalnych zmian klimatu,
  - wskazanie rozwiązań podejmowanych w skali regionalnej i globalnej zapobiegających temu zjawisku,

Metody pracy

- **Metoda aktywizująca: Metoda trójkąta - Jakie działania mogą zmniejszyć tempo zmian klimatycznych?**

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Ekosystem morski wobec zmian klimatu. Pokaz slajdów.
- Wpływ poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń na środowisko. Pokaz slajdów.

XXV.

Dział programowy: Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Rolnicze wykorzystanie gleb na świecie.

Treści nauczania:

- obszary urodzajnych oraz zdegradowanych gleb na świecie,
- przykłady intensywnego wykorzystania rolniczego gleb,
- nieumiejętne zabiegi agrotechniczne, powodujące degradację gleb,
- degradacja gleb przyczyną spadku produkcji żywności, bądź przyczyną głodu i ubóstwa,

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- wskazuje obszary urodzajnych oraz zdegradowanych gleb na świecie,
- wskazuje przykłady intensywnego wykorzystania rolniczego gleb,
- charakteryzuje nieumiejętne zabiegi agrotechniczne, powodujące degradację gleb,
- omawia degradację gleb, będące przyczyną spadku produkcji żywności, bądź przyczyną głodu i ubóstwa,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- praca z atlasem, mapą świata:
  - wskazanie obszarów na świecie - urodzajnych gleb,
  - wskazanie obszarów o zdegradowanych glebach,
- wykorzystanie podręcznika oraz zasobów internetu:
  - wskazanie przykładów intensywnego wykorzystania rolniczego gleb,
  - scharakteryzowanie nieumiejętnego stosowania zabiegów agrotechnicznych powodujących degradację gleb,
  - objaśnienie, że degradacja gleb, przyczynia się do spadku produkcji żywności, bądź jest przyczyną głodu i ubóstwa

Metody pracy

- Praca w grupach: Degradacja gleb przyczyną ubóstwa w wybranych krajach.

XXVI.

Dział programowy: Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój.

Liczba proponowanych godzin: 1

Proponowany temat zajęć: Pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek-środowisko przyrodnicze.

Treści nauczania:

- pozaprzyrodnicze przykłady czynników, które zmieniają relacje człowiek-środowisko przyrodnicze

Cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

- wskazuje przykłady pozaprzyrodniczych czynników, które zmieniają relacje człowiek-środowisko przyrodnicze: rozszerzenie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska,

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania:

- korzystanie z platformy EDUSCIENCE
- wykorzystanie zasobów internetu, praca z podręcznikiem:
  - wskazanie przykładów pozaprzyrodniczych czynników, które zmieniają relacje człowiek–środowisko przyrodnicze: rozszerzenie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska

Metody pracy

- Dyskusja na temat zmian poglądów dotyczących ochrony środowiska.

Wykorzystanie platformy EDUSCIENCE

- Choroby związane z zanieczyszczeniem powietrza.

Harmonogram realizacji programu nauczania

1 rok nauki (Zakres podstawowy)

Współczesne problemy demograficzne i społeczne świata. Uczeń:

- wyróżnia i charakteryzuje obszary optymalnych i trudnych warunkach do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej;
- formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie; charakteryzuje główne procesy demograficzne (fazy przejścia demograficznego i przejścia epidemiologicznego) na przykładzie całego świata i poszczególnych kontynentów;
- klasyfikuje migracje, podaje ich przyczyny i ocenia skutki tego zjawiska; charakteryzuje współczesne kierunki emigracji Polaków i czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych państw dla imigrantów;
- wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie; opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy;
- identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata (np. poznaje przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego, problemów komunikacyjnych);
- wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społecznego i gospodarczego (np. wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w państwach Azji Południowo-Wschodniej).

Zróżnicowanie gospodarcze świata. Uczeń:

- klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników rozwoju społecznego i gospodarczego; wyróżnia regiony bogate i biedne (bogatą Północ i biedne Południe) i podaje przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata;
- ocenia i projektuje różne formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych państwom i regionom dotkniętym kryzysem (klęskami ekologicznymi, wojnami, głodem);
- opisuje główne obszary upraw i chowu zwierząt na świecie, wyjaśnia ich zróżnicowanie przestrzenne;
- wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie (uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczne i polityczne,

mechanizmy wpływające na nierównomierny rozdział żywności w skali globalnej);

- opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na wybranych przykładach (np. w Unii Europejskiej, w regionach turystycznych w państwach rozwijających się);
- potrafi wyjaśnić szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców poszczególnych regionów, wynikające z procesów przemian zachodzących na terenach wiejskich;
- charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku procesów wylesiania i zalesiania) i podaje przykłady gospodarowania zasobami leśnymi (pozytywne i negatywne);
- charakteryzuje cechy gospodarki morskiej i podaje przykłady wykorzystania oceanu światowego oraz zagrożeń wynikających ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich;
- charakteryzuje i ocenia zróżnicowanie i zmiany struktury wykorzystania surowców energetycznych na świecie; dokonuje oceny zjawiska uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych, potrafi wyjaśnić twierdzenie „ropa rządzi światem”;
- wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej, wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii i podaje przykłady jego lokalizacji na świecie; poznaje nowe funkcje ośrodków przemysłowych i nowe formy przestrzenne – technopolie, klastry i dystrykty przemysłowe;
- charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowywane turystycznie na świecie; wyjaśnia, dlaczego zmieniają się kierunki wyjazdów turystycznych Polaków; identyfikuje skutki rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego;
- ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym;
- wyjaśnia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów; wskazuje przykłady lokalizacji nowoczesnych terminali i ich rolę w rozwoju regionów;
- podaje przykłady procesów globalizacji i ich wpływu na rozwój regionalny i lokalny;
- wyjaśnia współczesne zmiany na mapie politycznej świata;
- wyjaśnia na wybranych przykładach (w skali lokalnej, regionalnej i globalnej) przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne.

Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój. Uczeń:

- formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych; potrafi przewidzieć przyrodnicze i pozaprzyrodnicze przyczyny i skutki zakłóceń równowagi ekologicznej;
- charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie i określa przyczyny tego zróżnicowania (w tym zanieczyszczenia wód); przedstawia projekty rozwiązań stosowanych w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych;
- rozróżnia przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (ocieplenia globalnego) i ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające temu zjawisku;
- wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata do głodu i ubóstwa;
- wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek-środowisko przyrodnicze (rozszerzanie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska).